

BISDOMMENGESCHIEDENIS

Nota's naar aanleiding van twee recente publicaties

Jozef SCHEERDER

In 1984 en 1991 verschenen geschiedenissen van de bisdommen Brugge en Gent¹.

Beide publicaties zijn verzamelwerken van specialisten. De meeste auteurs verrichtten nog nieuw bronnenonderzoek om hun onderwerp grondiger te kunnen behandelen.

Over de geschiedenis van het bisdom Gent was reeds heel wat meer wetenschappelijk onderzoek verricht. In de selectieve bibliografie vindt men belangrijke, meermaals geciteerde publicaties. In de voetnoten² vindt men echter de vermelding van meer dan vijftig licentiaatsverhandelingen betreffende het bisdom Gent, die zowel te Gent als te Leuven aangeboden werden in de laatste vijftientig jaar.

Zeer lang beperkte de belangstelling van de kerkhistorici zich tot de bovenste lagen van de kerkgemeenschap en schonken zij zeer weinig aandacht aan de lagere clerus en de anonieme massa van het kerkvolk.

In deel I, het oude bisdom (1559-1802) en deel III, het nieuwe bisdom (1830-1947) wordt telkens eerst gehandeld over de bisschoppen en hun beleid, maar vervolgens uitvoeriger over de seculiere en reguliere clerus en over het godsdienstig leven van de lekgemeenschap.

Voor de geschiedenis van het religieus leven zijn verslagen van kerkinspekties door de bisschop en door de deken een van de kostelijkste bronnen. Voor het bisdom Brugge zijn deze verslagen zeer onvolledig, voor het bisdom Gent daarentegen zeer talrijk bewaard.

Het aantal en de rijkdom van de dekanale verslagen betreffende het oude bisdom Gent hadden tot gevolg dat een lijvig doctoraat en zes licentiaatsverhandelingen aan het kerkelijk leven konden worden gewijd³.

¹ M. CLOET, B. JANSSENS de BISTHOVEN en R. BOUDENS [red.], *Het bisdom Brugge (1559-1984). Bisschoppen, priesters, gelovigen*. Brugge, 1984, 1985². M. CLOET, L. COLLIN en R. BOUDENS [red.], *Het bisdom Gent (1559-1991). Vier eeuwen geschiedenis*. Gent, 1991, 1992².

² *Bisdom Gent*, p. 539-572.

³ M. CLOET, *Het kerkelijk leven in een landelijke dekenij van Vlaanderen tijdens de XVIIe eeuw. Tielt van 1609 tot 1700 (Universiteit te Leuven. Werken op het gebied van de geschiedenis en de filologie. 5e reeks IV)*. Leuven, 1968.

K. BERGÉ, *Kerkelijk leven in de landelijke dekenij Deinze (1661-1762)*. (Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis, nr. 63). Leuven, 1981. H.

J. SCHEERDER

In de verslagen van de kerkinspecties vindt men informatie over de religieuze praktijk van de massa van het kerkvolk: de heiliging van zon- en feestdagen, het onderhouden van de zondagsrust, de vervulling van de paasplicht, het sacramenteel leven en het zedelijk leven (ontspanning en huwelijksleven).

De verslagen betreffende de dekanaten Tielt, Deinze en Waas werden onderzocht voor de hele XVIIe eeuw. Voor het dekanaat Dendermonde slechts voor een halve eeuw en voor het dekanaat Evergem slechts voor tien jaar. Verslagen uit de XVIIIe eeuw werden onderzocht betreffende de dekenijen Waas en Deinze. Aan de KULAK werd nog onuitgegeven seminariewerk verricht over verslagen van kerkinspecties.

Een synthese is nuttig als *status quaestionis* omdat ze de hoofdlijnen aangeeft, maar ook expliciet of impliciet de lacunes.

In de geschiedenis van het bisdom Gent komen enkele themata aan bod die ontbreken in de geschiedenis van het bisdom Brugge, zoals de rol en de betekenis van de reguliere geestelijkheid. In het bisdom Gent was het niet uitzonderlijk dat een reguliere geestelijke aan het hoofd van een parochie stond.

Aan het Sint-Baafskapittel worden zeven bladzijden gewijd die ons inlichten over de samenstelling van het kapittel en de taak van de kanunniken. Er moet echter nog onderzocht worden hoe de kapittelheren te Gent leefden en welke grote rol het Sint-Baafskapittel tijdens de hele XVIIe en XVIIIe eeuw en tot op heden gespeeld hebben.

Een leemte in de geschiedenis van beide bisdommen betreft de kunst ten dienste van de kerk. In de XVIe eeuw hadden de beeldenstormers in zeer veel kerken grondige vernielingen aangebracht, in het begin van de XVIIe eeuw waren veel kerken onbruikbaar. Slechts in enkele regels wordt herinnerd aan wat de grote bisschop Triest bijgedragen heeft voor de restauratie van de Sint-Baafskathedraal te Gent.

Een andere leemte in beide geschiedenissen is een *index rerum*, een tijdrovende opdracht waarvan de auteurs zich niet meer hebben kunnen

VERVAEKE, Het kerkelijk leven in de dekenij Deinze onder deken Zachmoorter (1612-1660) en bisschop Antoon Triest (1622-1657), in: *Het Land van Nevele*, XIII, 1982, p. 143-314. M. VLEMINCX, *Godsdienstig en zedelijk leven in het dekanaat Dendermonde gedurende de eerste helft van de XVIIe eeuw (1596-1657)*. Onuitg. lic. verh. Leuven, 1978. J. THYS, *Aspecten van het kerkelijk leven in de dekenij Evergem onder deken J. Oudemaercq, 1634-1644. De parochiegeestelijkheid en het sacramenteel leven*. Onuitg. lic. verh. Leuven 1968. N. COOREVITS, *Bijdrage tot de religieuze geschiedenis van de dekenij Waas in de XVIIe eeuw aan de hand van visitatieverslagen*. Onuitg. lic. verh. Leuven, 1964. J. SCHOENAERTS, *Kerk en gelovigen in de dekenij Waas tijdens de XVIIIe eeuw. Bijdrage tot de studie van het kerkelijk leven in het bisdom Gent*. (Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis, nr. 57). Leuven, 1979.

BISDOMMENGESCHIEDENIS

kwijten omdat beide studies tijdgebonden opgedragen werden aan de bisschoppen van Brugge en Gent naar aanleiding van hun 75ste verjaardag.

De geschiedenis van het bisdom Gent is een belangrijke aanwinst voor de geschiedenis van Gent die de leden van de Maatschappij zozeer ter harte gaat. De auteurs verdienen hun aller dank en hopen tevens dat zij de studie van de geschiedenis van het Gentse bisdom zullen blijven ter harte nemen.